

Het tekort van paars

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.

Verschenen in:

ESB, 82e jaargang, nr. 4120, pagina 689, 17 september 1997

Rubriek:

Redactioneel

Trefwoord(en):

overheidsfinanciën

Dat het goed gaat met de economie en overheidsfinanciën is geen nieuws. Niet alleen het bbp stijgt sterker dan in de meeste OESO-landen, maar ook de werkgelegenheid neemt met sprongen toe. Loonmatiging en het daaruit volgende winstherstel van het bedrijfsleven heeft daartoe een belangrijke bijdrage geleverd. Een stabiel monetair beleid, sanering van de overheidsfinanciën gevolgd door lastenverlichting, en een toenemende nadruk op marktwerking deden de rest. Dit staat nu bekend als het poldermodel, dat zou floreren dankzij de consensus over het beleid.

Vaak wordt dan verwezen naar het Akkoord van Wassenaar uit 1982, waarin de vakbeweging zich bereid toonde de lonen te matigen in ruil voor arbeidsduurverkorting. De consensus kende echter grenzen. Bijvoorbeeld toen de geprivilegeerde positie van ambtenaren in het geding kwam: de beelden van massale demonstraties tegen de korting op de ambtenarensalarissen, begin jaren tachtig, zijn door de poldermythe vervaagd. Ook de institutionele herziening van de sociale zekerheid ging met hevige twisten gepaard. De door Den Uyl(!) voorgestelde herziening van de ziektewet haalde het niet. De door Van der Louw gewenste participatieplicht voor werkloze jongeren evenmin. Door het stalen verzet van de sociale 'partners' tegen institutionele vernieuwing waren de maatregelen die uiteindelijk genomen werden veelal financieel en gradueel van aard: bevrozing van het minimumloon en verlaging van enige uitkeringspercentages. Nuttig voor de beheersing van de collectieve lasten, maar minder effectief bij de aanpak van de structurele zwakten van de Nederlandse economie. In die zin zijn enkele gebeurtenissen die minder snel met het poldermodel in verband worden gebracht, van grotere betekenis geweest: de wao-crisis en de sanering bij Philips.

De wao-crisis past bepaald slecht in de poldermythe. Als er een jaar genoemd mag worden waarin consensus ontbrak, dan was het wel 1991. Misschien is het de grootste verdienste van Lubbers en Kok geweest dat zij toen de ongemeen felle tegenstand van zowel werkgevers als werknemers hebben weten te weerstaan. Over de invulling van de maatregelen om de wao te beheersen kan getwist worden, maar dat de meest kostbare sociale verzekering fundamenteel ter discussie werd gesteld is van onschatbare therapeutische waarde geweest voor de vernieuwing van onze verzorgingsstaat. De sanering bij Philips ('operatie Centurion') was een psychologische doorbraak in de zin dat duidelijk werd dat zelfs Neerlands Glorie in het zuiden des lands zich niet langer aan de tucht van de wereldmarkten kon onttrekken. De vakbeweging pakte deze boodschap niet goed op, weigerde om herziening van het pensioenstelsel mogelijk te maken en bleef vasthouden aan arbeidsduurverkorting. Het gevolg was de historisch unieke uitsluiting van de FNV bij de gesloten cao.

De wao-crisis en de vernieuwing van Philips hebben gemeen dat veranderingen ondanks, in plaats van dankzij, de sociale partners tot stand zijn gekomen. Het tekort van het huidige paarse beleid is dat van deze ervaringen onvoldoende is geleerd. Het kabinet heeft de afgelopen jaren tal van goede maatregelen genomen om de economie te moderniseren. Soms werd de tegenstand van het middenveld getrotseerd (winkelsluitingswet), vaker echter werd geprobeerd niemand voor het hoofd te stoten. Het gevolg is dat de institutionele vernieuwing tempo ontbeert.

Dit is bijvoorbeeld te merken op het departement van sociale zaken. Een veelheid van vriendelijke (en zeker niet verkeerde) maatregelen moet voor grotere participatie van kansarmen zorgen. Een relatief klein experiment maakt echter onbarmhartig duidelijk wat er schort. Het kabinet zal het experiment voor eenvoudige dienstverlening (de 'witte werkster') in structureel beleid omzetten. Een werkgever die een langdurig werkloze aanneemt en deze voor een prijs van maximaal f. 17,50 per uur als dienstverlener aanbiedt kan f. 19.000 subsidie krijgen. Als het salaris niet meer bedraagt dan 115% van het minimumloon, dan komt daarbij nog eens vier jaar f. 4.500 'vermindering langdurig werklozen' (VWL) plus structureel f. 3.660 'specifieke afdrachtkorting' (SPAK). Voorwaar geen misselijke drempelverlaging, onderin. Maar het werkt niet¹. Waar gehoopt werd op de creatie van 900 banen, blijken slechts 83 banen voor witte werksters te zijn gerealiseerd. Van de 45 schoonmaakbedrijven die wilden meedoen, hebben zich er dertig teruggetrokken. Hoe is dit mogelijk? In een reactie legde Melkert de schuld bij arbeidsvoorziening, die niet in staat zou zijn arbeidskrachten te vinden. Instituties, die bij zulke prikkels nog niet functioneren, zijn volkomen ziek. Blijkbaar hebben arbeidsvoorziening noch potentiële werknemers belang bij activering.

Dit zou anders zijn als de werkloze niet afhankelijk is van arbeidsvoorziening maar zelf (direct of via bijvoorbeeld een uitzendbureau) met de subsidie in een rugzak naar werk zou kunnen zoeken. Wat ook zou helpen is indien arbeidsvoorziening en de lokale bijstandorganisatie nauwer samen gingen werken, en zelf financieel voordeel zouden krijgen bij reïntegratie. Een constatering die genoegzaam bekend is. Institutionele vernieuwing op dit front loopt echter ver achter bij de fiscale facilitering: openbreken van machtsblokken is moeilijker dan het invoeren van afdrachtkortingen. Het tekort van paars laat zich momenteel niet meer uitdrukken in financieringssaldi. Paars-II is welkom, maar zal zich sterker moeten maken om het institutionele deficit te saneren

1 Proef 'witte werksters' blijkt fiasco, *Het Parool*, 13 september 1997, blz. 5.

Copyright © 1997 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)